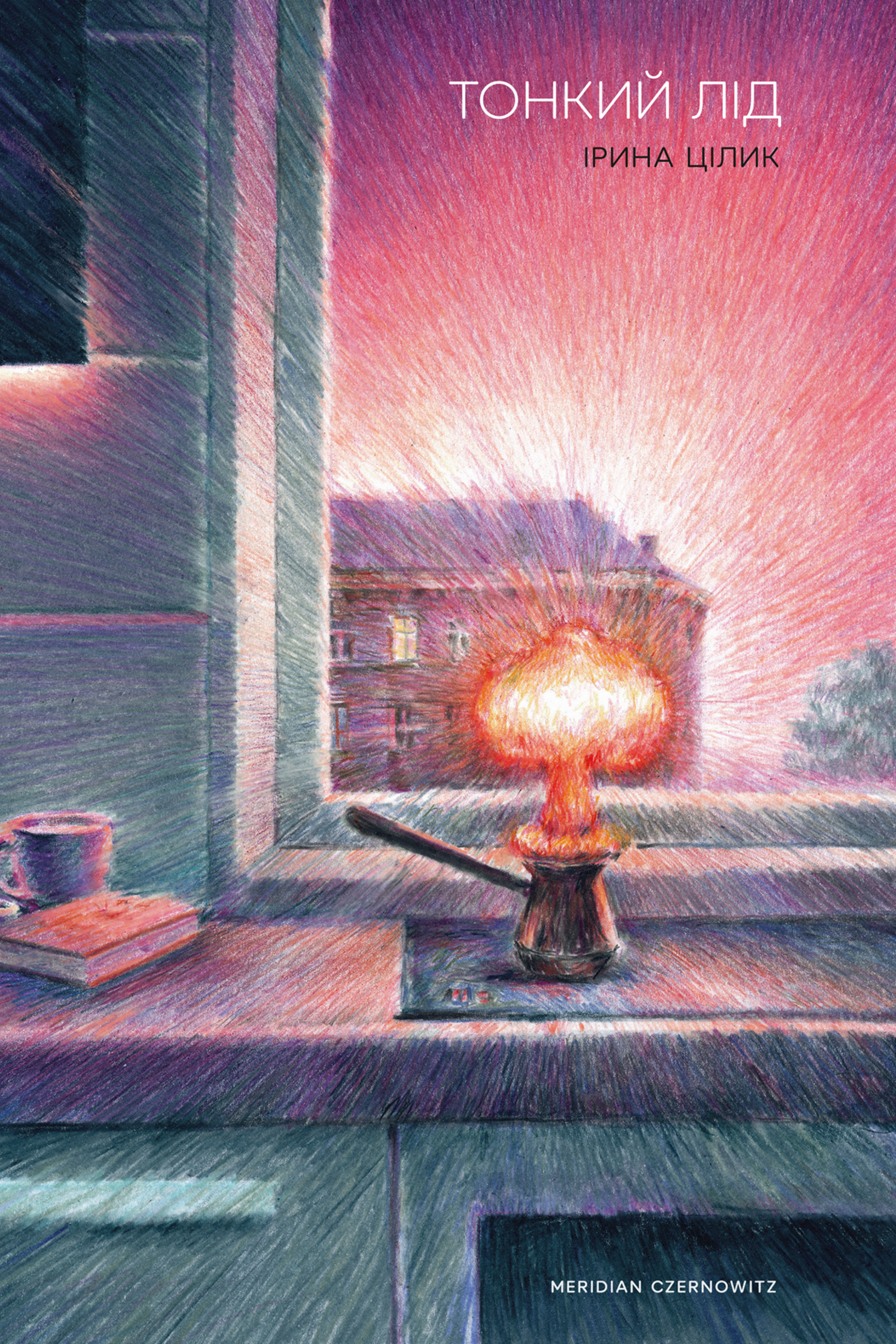

ТОНКИЙ ЛІД

ІРИНА ЦІЛИК

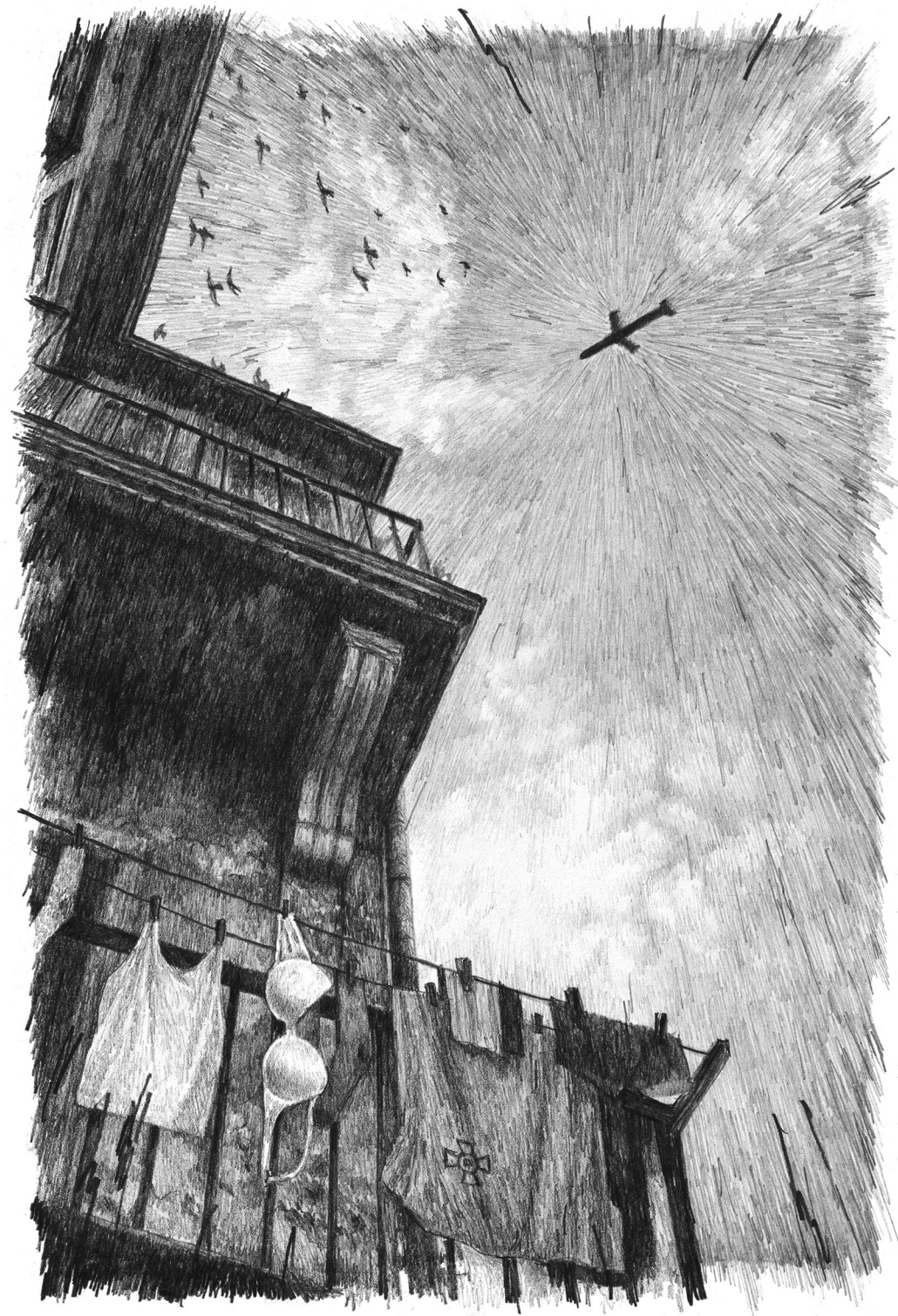
MERIDIAN CZERNOWITZ

Ірина Цілик

ТОНКИЙ ЛІД

Meridian Czernowitz
2025

Для Ірини Цілик — зокрема і з особистих причин — нішня російсько-українська війна почалася не в лютому 2022-го, а тоді, коли вона почалася, свідченням чого була попередня книжка авторки «Глибина різкості». До нової збірки «Тонкий лід» увійшли вірші, написані впродовж останніх восьми років. Це — серед іншого — означає, що Ірина Цілик пише мало. Але вона знає, що і навіщо пише: «Якось у дитинстві я безстрашно виперлася на середину замерзлого озера в парку. Аж раптом злякалася, бо почула голоси дорослих: "Що ти робиш? Там тонкий лід! Не можна!"... Під час війни всі ми ходимо тонким льодом наших незіставних досвідів. Легко втратити рівновагу, провалитися, поранитися самій чи поранити інших гострими краями власних травм. Ця збірка — спроба дослідити нашу розхитану реальність і вийти обережним кроком на берег. Головне — не опинитися в кінці війни на різних берегах із тими, кого ми любимо. Тож варто розмовляти одне з одним уже сьогодні, допоки ми — ну нібито як живі».

Портрет

Як ми вибачимо собі, як подякуємо собі,
що лишилися там, де кожен день — нескінченний бій?
Але як інакше, якщо тільки тут на шляхах курних
стільки каменів спотикання і стільки історій в них.
Теплі тріщинки, пряний вітер, волошки і звіробій.

Тут усе довкола прошите нитками знайомих швів.
Тут лежать в могилах ті, хто нас за руку вчасно вів.
І дома розбиті, і книги, затерті на корінцях,
і незграбна ніжність, і впертість, і виснаженість оця —
то все наше, допоки ми ще ну нібито як живі.

І ніхто, і ніхто тут не був народженим для війни,
але тисне бронік на стрижень випростаної спини.
У підсумку набої, цитата зі Стуса чи Семенка
на тату, і тверда рішучість, і витриманість така,
ніби темний вир лихоліть змилюсердився і спинивсь.

Хто зі зброєю, хто — без зброї, зі жменькою куцих слів,
крізь низини й висоти своєї зраненої землі,
повз бажання закуті і марних планів чагарники,
йдуть просвітлені й люті, всемілосердні і навпаки,
та ступають рішуче за роком рік на непевний лід.

Як я хочу забути запам'ятати цю круговерть,
де за кожним із нас голодною сукою ходить смерть.
Скавулять щенята і жадібно тягнуть її соски.

В тихім-тихим полі лежать незібрані колоски
і шматки ракети, що вгрузли у сіру промерзлу твердь.

Ким ми вийдемо з цього поля назустріч усім вітрам?
Ось портрет покоління: замість обличчя суцільний шрам.
Але разом із тим і усмішки ніжний та злий зиг'заг.
Пам'ятаймо довіку всі миті щастя поміж атак.
Наш портрет покоління — любові зрощений перелам.

Мій день

«How was your day?
How are you doing?»* —
ти питаєш, а я думаю...
О четвертій ранку мене розбудила сирена.
Я лягла в коридорі разом із сином,
слухала, як над нами пролітають ракети:
цей шелест ні з чим не сплутаєш.
Але русская рулетка не зіграла.
Я поспала ще годинку.
Почитала новини про кількість убитих.
Приготувала синові сирники.
Сходила на похорон героя.
Бачила жінку, що годувала птахів із руки.
Плакала в парку.
Отримала «+» від свого чоловіка.
Сумнівалася в супермаркеті: «Піно-нуар» чи «Зінфандель»?
Приготувала вечерю.
Написала подрузі, яка лікується після поранення.
Подивилася серію.
Поридала в душі.
Звичайний день, загалом.
«I'm fine.
I'm fine.
I'm fucking fine, thank you»**.

* «Як минув твій день? Як твої справи?» (англ.)

** «Я чудово. Я чудово. Я, бляха, чудово, дякую» (англ.)

Кінець світу

Я уявляла собі інакше кінець світу.
Але кінець твого і мого світу саме такий.
Просто нічого не буде як раніше.

Під час війни я навчилася нових правил.
Звучить сирена — вдягни принаймні труси.
Візьми у сховок питво: під завалами
найгірше померти від зневоднення.
Обійми дитину: як раптом що, то вже краще разом.
Ну і так далі.
Ми добрі учні.

Ба більше,
ми майстри спорту з балансування.
Балансування на межі різних реальностей.
Дівчинко на кулі, тримайся міцно,
втискайся стопами у свою планету,
поки її трясє.

Хтось із нас не доживе сьогодні до ранку.
Хтось із нас.
Хтось із вас.

Ну а хтось виживе
і знову втримається на краю світу,
такого безкінечного,
як ніколи досі.

Смерть Венери

За неписаними законами побуту і буття
посадив дерево і збудував дім.
Все як у людей.
Узяв найдобрішу жінку за дружину.
Пофарбували разом стіни й купили тюль,
делікатний і білий, мов перша листопадова паморозь.
Придбали у кредит новий холодильник.
Викинули батьківську радянську порцеляну.
Повісили на стіни чорно-білі лица предків і класичну картину,
лише одну,
але ту, що обом полюбилася:
замріяна гола золотоволоска стоїть на мушлі у морі.
І дитяча!
Тут буде дитяча кімната.
Власноруч змайстроване ліжечко
вийшло трішки кривеньким, але дуже ніжним.
Так приємно торкатися пальцями дерев'яних билець,
теплих від жовтого сонного сонця,
що зазирає сюди по обіді.

Ракети прилетіли о третій ранку.
Російські «калібри», як повідомив пресцентр.
Після прильоту
на місці одного з розбитих будинків лишилося небагато:
уламки меблів, шматки одягу,
міжкімнатні двері і рами,

обгоріла мікрохвильовка,
несподівано вціліла ваза
і шматок картини із зображенням богині весни,
що з одежею в руках зустрічає на березі моря
народження тієї,
кого більше нема.

Сліпі ведуть сліпих

Сліпі ведуть сліпих.
Карнавал і битва тривають.
Сміх блазня всім чути.
Але зойки мучеників дратують більше.
Стара пані з вузькими губами каже гидливо:
«Цить.
Ви надто голосні, кричущі некомфортні.
Ваша травмованість обурлива.
Не драматизуйте.
Вмирайте тихіше.
Як вам не соромно».
Маска байдужості виграла головний приз!
А нам не соромно.
Та й знаємо: літня пані — не така вже й черства.
Ми бачили, як вона промивала рани страдникам,
як годувала голодних,
як споряджала воїнів золотими обладунками.
Просто пані втомилася.
Забагато тривоги й галасу,
незрозумілих правил нової гри.
Люба пані, вибач, але ми битимемося й далі.
Просто не можемо інакше.
Ми поставили все, що в нас є, на кін:
нашу свободу, наше майбутнє, наші дома,
не кажучи вже про наших дітей —
убитих, живих і ще не народжених.
Ми будемо битися за кожен сантиметр цієї землі,

ми оплакуватимемо кожного воїна,
кожну загублену душу,
кожну зламану стеблину,
кожне розорене гніздо,
кожен зруйнований світ,
кожну випалену пустку у тім краю,
де так радісно буяли квітучі вишні й абрикоси...
А зараз, любя пані, захистимо твій спокій
і право безтурботно випити щовечірній чай.

Європа

Якщо вбити в онлайн-словнику асоціацій слово «Європа»,
результат пошуку виявиться схожим
на постери в кабінеті офтальмологів:
спершу великими літерами —
ФРАНЦІЯ, НІМЕЧЧИНА, СТАРИЙ СВІТ, ЖОПА, ВІКНО,
потім меншими —
СОЮЗ, ТОЛЕРАНТНІСТЬ, ЧУМА, ЧИСТОТА, НАТО,
і зовсім маленькими —
КЛАВЕСИН, ХАРД-РОК, РОЗПУСТА, КУЛЬТУРА, СМЕРТЬ.

Далі — нерозбірливо.

Але я знаю, що там.

Нерішучість. Лукавість. Уроборос. Мовчання. Кара.

Новини

Німецькі новини напишуть: «Mutmaßlich russische Rakete*».

Є підозри, що українців атакувала російська ракета.

Либонь, російська ракета.

Але ж раптом ні?

Хоч цілком очевидно: вона російська.

В українців немає таких ракет.

Тож вона російська?

Мабуть.

Можливо.

Але ми не бачили уламків.

Не чули свідків.

Незалежні експерти не можуть перевірити.

Ми не будемо називати речі своїми іменами.

Ми керуємося високими стандартами журналістики.

Ми обережні й виважені.

Не кидаємо на вітер слів і зброї.

Ніколи знову не дозволимо дати себе на посміх.

Українські новини напишуть:

«Російська ракета влучила в під'їзд будинку в Дніпрі».

Напишуть про 46 загиблих, серед них 6 дітей,

найменшому не було ще й року;

про нерозпізнані трупи і зниклих безвісти;

про мертвих вагітну жінку та її чоловіка,

що так і лежали, обійнявшись, під завалами;

* «Ймовірно, російська ракета» (нім.).

напишуть про дівчину з вадами слуху,

яка не могла нікого покликати

і 20 годин лежала на морозі в очікуванні рятувальників;

про загиблого заслуженого тренера України з боксу;

про двох мертвих подруг, що просто йшли до спортзалу;

про 236 постраждалих квартир;

про м'які іграшки на братській могилі житлового дому.

Німецькі читачі прочитають німецькі новини.

Українські читачі — українські.

І ті, й інші зроблять висновки.

А наступного дня будуть нові новини.

В Україні їх не бракує.

Я бачила

Я бачила звірів розпалених та ошалілих
у чорному-чорному лісі. Молочна імла
стирала деталі. В кривавому шматті білили
ошкірені зуби. А чи їхні жертви вцілили,
того знати я не могла.

Я бачила дім без дверей, без людей, без надії.
Розірвані нутрощі кухні. Розгублений жест
обвислих віконниць. На сірому ґанку сиділи
дві тіні, велика й маленька. Хоч кажуть, в неділю
цих двох відспівали уже.

Я бачила зв'язані руки і спалене місто.
Я все це вже бачила тисячу років тому.
Беззахисне тіло. Обірване з шиї намисто.
Зло тихо дрімало, зубами тримаючи міцно
за холку шершаву пільму.

Дрімало, тримало і знову скидалося знагла.
Хотіло то хліба, то крові, то цноти. Однак
я все це вже снила, я все це либонь уже знала.
І бачила також, що станеться зрештою з нами
і чим закінчиться відтак.

Посаджені наново зерна. Оплакані втрати.
З натури змальовані лиця знайомих святих.

Нові й реставровані смисли та пошуки правди.
Набухлі вітальністю груди і приспані травми,
забиті татухами стигм.

Як тисячу років тому, і вперед, і по колу
із вірою в те, що так знову не буде ніколи.

Переродження

*«Це постриг у нову істоту,
якою я ніколи не став би за інших обставин»*

Артем Чех

Я люблю цю фотографію:
ти сидиш у позі Будди на БТРі,
що їде заповненою снігом дорогою.
Я люблю її і не люблю:
то були часи,
коли зрозумілий нам світ тріснув уперше.

Уперше й не востаннє.

Дорогий Буддо,
мені подобається твій удаваний спокій.
Гусінь сансари повзе, кусає себе за хвіст,
пожирає твої бажання, час, молодість,
але так, білим по білому,
пишеться просвітлення.

«Яке нафіг просвітлення.
Це просто звільнення від життя, та й усе», —
каже пророк у линялому кітелі,
мружачись від сонця.
Він не перший рік на фронті,
і мудрість його осяйна.

«Але хто, як не я?» —
додає після ніякової паузи.

У точці нуль
між небуттям і буттям
без імені і прізвища,
без минулого й майбутнього,
без сторінки у вікіпедії,
без закону про демобілізацію
стоїть солдат, чий шлях до нірвани
не те щоб дуже короткий.

Сполучені посудини

Ми з тобою — сполучені посудини.
Скільки в мені любові, стільки ж буде і в тобі.
Скільки спокою в тобі, стільки ж і в мені буде.

Але от яка проблема,
ти у війську, я в Києві,
і під час війни закони фізики не діють.

Відтепер
я дірява непросмолена шлюпка,
тріснута порожня ваза,
надщерблена чаша Грааля, з якої ніхто не п'є.

Мені страшно залити тебе слізьми,
і тому все тріщить і розпадається.
Тихо,
непомітно для інших
скрапують дні.

Та щоночі підходить вода аж під горло,
і я стаю дибки,
обертаюся на загату,
стримую своїми непоказними грудьми
буйну повінь мультяшного страху,
аби врешті не розплескати,
не поділитися ним із тобою.

Вранці після бурі
на моєму ліжку можна знайти
мертву рибу,
вогкий пісок,
уламки планів на майбутнє.

Але потім ти пишеш:
«Привіт! Я вже п'ю каву. А ти?»
І я ставлю турку тремкими пальцями,
зрівнюючи реальності.

Нові парфуми

Верхні ноти: ялівець, лимон, бергамот, перець.
Ноти серця: голки сосни, ладан, корінь ірису.
Ноти бази: ваніль, сандал, амбра.
Я так пахну сьогодні.
Ці нові парфуми бентежать:
такою ти мене ще не знаєш.

Верхні ноти: тістечко, сигарети, «ведешка*» для зброї.
Ноти серця: голки сосни, соляра, кава.
Ноти бази: вогнище, вітер із лісу, чужі люди поруч.
Чим ти пахнеш сьогодні?

Є ще й інші нагальні питання.
Де ми нині й навіщо?
Хто ти?
Хто я?
Як я потім впізнаю тебе
на пливких перехрестях незнаних доріг?
Ну а хоч би й навпомацки,
сліпо тикаючись носом,
спрагло вивчаючи кожен сантиметр твого тіла,
кожен дразливий запах,
кожен слід існування-без-мене,
кожен збіг у нотах серця,
кожен свіжий і давній рубець непрожитого вповні життя,

* WD-40 — засіб, що запобігає корозії металу.

де ми разом і порізно,
разом і порізно,
разом і порізно,
амінь.

Два береги

Ми лежимо удвох на дні кімнати
під товщею млосної тиші, спеки, мовчання
і слухаємо ніч —
кожен на свій манір.

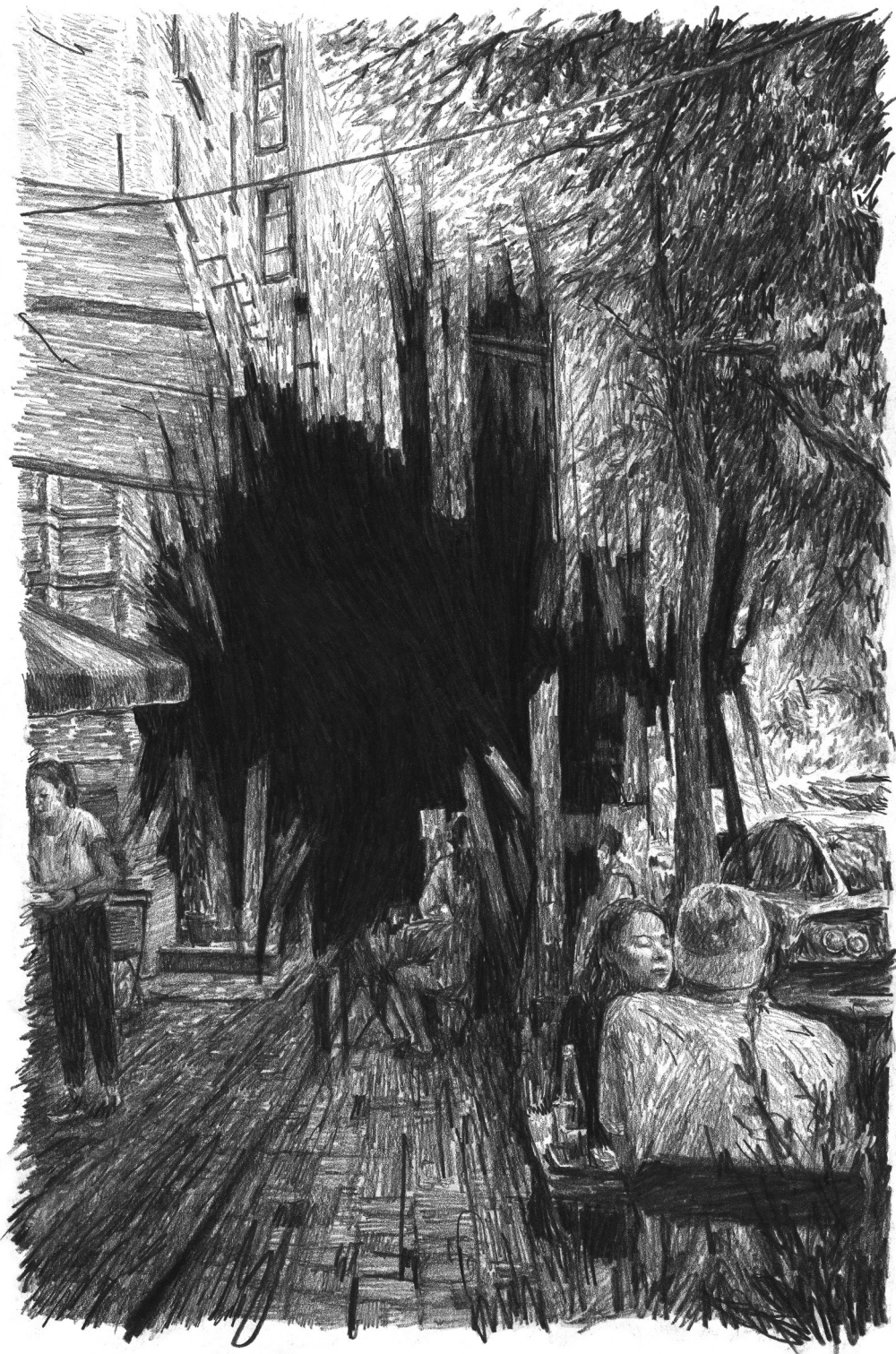
Ось собаки зайшлися гавкотом,
прошурхотіли колеса чийогось авта,
гілка тріснула —
і ти вмить наїжачуєшся:
ДРГ?

Брешуть пси, машина їде,
вітер ніжно пестить каштани,
і я думаю: тиха українська ніч,
кожен звук смачний, круглий,
як карамелька у роті.

Так і лежимо, мовчимо, ковтаючи повітря,
наче риби, викинуті на берег.
На два різні береги тобто.

Воїн і та, що його чекала.

Чшш, ти вдома, коханий, люлі-люлі.
Воріженькам дулі.
Ааа-а.

Ниточка

Абонент недоступний.
Надіслано. Надіслано. Надіслано.
Зупинися, Аріадно.
Не рви душу.
І побратимів його не смикай.
Вони там, де зв'язок тонший за ниточку.
Зв'язок між смертю і життям.
Викури ще одну, Аріадно.
Думай про мотузок у руках абонента.
Він вийде.
Вийде.

З цього міста виходять не всі.
Міста згарищ і жертвоприношень.
Міста без лиця, яке ти колись любила.
Із схололих очниць розбитих домів
виповзає змія порожнечі.

Але що ти можеш, Аріадно?
Ну, принаймні імітувати життя.
Готувати суп.
Сваритися у фейсбуці.
А в кінці ще одного дня без відповідей
скласти випраний одяг
і молитися над трусами й шкарпетками:

«Хай усі твої речі будуть лише твоїми.
Хай усі твої речі будуть лише твоїми.
Нині і повсякчас».

5 діб без зв'язку.

Однак він ще тримається за ниточку.
Ти в це віриш, віриш.
А тоді,
коли віра трісне,
пекло раптом роззявить гнилий сласний рот
і віддасть тобі чоловіка.

Лише трохи зім'ятий і контужений.
Тішся, Аріадно.
Ось тобі сердечко.
І ще одне, ще одне.
І оте... від жінки,
чий чоловік не вийшов із лабіринту.

«Обіймаю тебе», —
напише тобі інша жінка,
що колись одягала тіло коханого
у військову парадну форму перед похованням.

«Нехай Бог береже твого Тесея!» —
напише тобі третя жінка.
Її власний чоловік, натомість, 45 діб без зв'язку.

Що ти можеш...
Ти нічого не можеш, Аріадно.

Лиш тримайся за ниточку.
І тримай інших.
Ми колись таки вийдемо, вийдемо.
А Мінотавр здохне.

Ветерани війни

Андріані

«Ветеран війни».

Таке знайоме змалку словосполучення.

Раз на рік

ми у школі терпляче слухали

про перемогу над нацизмом

й урочисто дарували гвоздіки в целофані.

Сонце пестило ордени

на лацканах піджаків немолодих гостей.

З кожним роком ветеранів ставало все менше.

Тепер навпаки.

Вчора я грала в баскетбол із ветеранами війни.

Пасуй! Пасуй!

Зашпортовуючись,

ми дзвінко ляпали м'ячем.

Парував асфальт київського спальника.

Потім ми їли кавун.

Червоний сік стікав по руках,

крапав на лінолеум,

домішуючись до горілки, вилитої з третьої чарки, —

так п'ють за загиблих, знаєте.

Сонце довго котилося оранжевим м'ячем

і раптом впало.

Відтак всі курили на балконі.

А пам'ятаєш, пам'ятаєш те місиво в Щасті?

Десь там унизу хтось слухав російській реп.

Я вимірювала відстань на око:

нещодавно один ветеран вийшов із шістнадцятого поверху

і не повернувся.

А пам'ятаєш, пам'ятаєш?

Поруч зі мною тепер так багато ветеранів війни.

Але поруч із ними

їхніх мертвих завжди більше, ніж їхніх живих.

Особливо тут,

у цьому літньому лінивому Києві.

Дава-ай! Пасуй!

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка,
повну версію книги.